

JAPONCADA “HARA” TÜRKÇEDE “KARIN” SÖZCÜĞÜ İLE OLUŞAN DEYİMLERİN KAVRAMSAL/ANLAMSAL KARŞILAŞTIRMASI*

Gonca Varoğlu

Öz

Bilişsel dilbilim, diğer dilbilim alanlarından farklı olarak, insanı ve insanın algısını merkez alan alanlar arası bir bilim dalıdır. İnsan algısında beden ve bedenine dile yansımalarının bir bütün olarak değerlendirilip; dilsel algı oluşumunda insan bedeninin önemini betimlenmesi özellikle bilişsel dilbilim ile birlikte hızla artmıştır.

Bu çalışmada bedenin bir bölümünü ifade eden hara ve karın sözcüklerinin kullanıldığı deyimler ele alınarak kavramsal/anlamsal bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırma ile, her iki dildeki hara ve karın sözcüklerinin etki ettiği kavramlaştırmadaki algısal benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, sözlük anlamları açısından ele alındığında, hara ve karın sözcüklerinin bedenin aynı bölümünü işaret ettiği ve sahip oldukları anlamsal çerçevenin birkaç farklı dışında birbirine oldukça yakın olduğu anlaşılmıştır. Ancak bu sözcükleri içeren deyimler göz önünde bulundurulduğunda, her iki dilde de aynı anlama gelen sadece birkaç deyim tespit edilmiştir. Karşılaştırma sonucunda ise Japonca hara sözcüğünün daha geniş ve daha derin bir kavramsal çerçeveye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Japonca, Türkçe, dil, beden, hara, karın, deyimler.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEN danışmanlığında, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Japon Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı'nda hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

CONCEPTUAL/SEMANTIC COMPARISON BETWEEN JAPANESE AND TURKISH IDIOMS INCLUDING THE WORDS “HARA” AND “KARIN”

Abstract

Cognitive linguistics, unlike the other fields of linguistics, is an interdisciplinary field which puts human and human perception in the center. Considering human and human body as a whole in human perception and describing the importance of the human body in the formation of linguistic perception have increased rapidly especially with cognitive linguistics.

In this study, Japanese and Turkish idioms are compared including body parts of hara and karın conceptually and semantically. With this comparison, perceptual similarities and differences in both languages have been revealed.

As a result, considering in terms of meanings, it is understood that hara and karın refer to the same part of body and semantic frameworks of these words are quite close to each other except for a few differences. However, considering the idioms including these words, it is identified that both languages have just a few phrases with the same meaning. The result of this study, it is found that hara has a wider and deeper conceptual framework.

Key words: *Japanese, Turkish, language, body, hara, karın, idioms.*

GİRİŞ

Beden¹ ile ilgili sözcükler denildiğinde, baştan tırnağa, iç organlardan dış organlara bir çok sözcükten bahsetmek mümkündür. Bunların hepsi ayrı ayrı önemlidir ve hepsi dilde ayrı ayrı ifade bulmaktadır. Ancak hepsini aynı çalışma içinde ele almak mümkün değildir. Bu yüzden bu çalışmada sadece *karın* sözcüğü ile oluşmuş ifadeler ele alınmaktadır. Çalışma, Japonca ve Türkçede *karın* sözcüğü ile oluşmuş deyimleri kapsamaktadır. *karın* sözcüğü Japoncada *hara* sözcüğü ile karşılanmaktadır.

Japoncada *hara* sözcüğü ile oluşmuş deyimlerin sayısı oldukça fazladır. Türkçede ise *karın* sözcüğü ile oluşmuş deyimlerin sayısı Japonca ile kıyaslandığında oldukça azdır. Ancak bu çalışma sayı bakımından bir karşılaştırmanın ötesinde anlam bakımından bir karşılaştırmayı hedeflemektedir. Bu karşılaştırma ile Japonca ve Türkçede *hara* ve *karın* sözcüklerinin ne şekilde kavramlaştırıldığı, deyimler temelinde her iki dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaktadır.

Çalışmanın kapsamını oluşturan *hara* ve *karın* sözcüğü ile oluşan deyimler çeşitli sözlüklerden taranarak elde edilmiştir. Japonca deyimlerin toplanmasında kullanılan sözlükler aşağıdaki gibidir:

- *Nihongo Kanyōku Jiten* 日本語慣用句辞典 2005
- *Daijirin Daisanpan* 大辞林 第三版 2006
- *Yōrei de Wakaru Kanyōku Jiten* 用例でわかる慣用句辞典 2007
- *Kōjien Dairokuhan* 広辞苑 第六版 2008
- *Koji Kotowaza – Kanyōku Jiten* 故事ことわざ・慣用句辞典 (2010)

Türkçe deyimlerin toplanmasında kullanılan sözlükler ise şunlardır:

- Örnekleriyle Açıklamalı Deyimler Sözlüğü (1974)
- Açıklamalı – Örnekli Deyimler Sözlüğü (1997)
- Deyimler Sözlüğü (1988)
- Açıklamalı Deyimler Sözlüğü (2005)
- TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (kullanıma açılışı: 2009)

¹ Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te *beden* sözcüğünün ilk anlamı “canlı varlıkların maddi bölümü, vücut” olarak verilmektedir. Aynı sözlükte *vücut* sözcüğünün tanımı ise “insan veya hayvan gövdesi, beden” şeklindedir. Tanımlardan anlaşıldığı üzere bu iki sözcük eşanlamlıdır. Bu çalışmada özel bir sebep olmaksızın *beden* sözcüğü tercih edilmektedir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Yapısal dilbilim ve üretici dönüşümsel dilbilgisi gibi bilişsel dilbilime kadarki dilbilim araştırmaları, dil ve beden arasındaki ilişkiyi bir kenara bırakarak, daha çok dilbilgisel bilginin betimlenmesine yani biçime ve söz dizimine ağırlık vermektedir. Bilişsel dilbilim ise beden ve bedenselliğe dayalı faktörleri, dil olgusunun betimlenmesi ve açıklanmasında temel olarak görmektedir (Yamanashi, 2004). Bilişsel dilbilime göre, kavramların şekillenmesi, kavramlaştırma ve düşünme ile beden ve beden faaliyetleri arasında yakın ilişki bulunmaktadır (Momiya, 2010; Tsuji, 2013).

Lakoff ve Johnson (1999)'a göre, kavramlar, bedenün özellikleri ve yapabildikleri ile bir şekilde kavuşmaktadır. Soyut kavramların bile temelinde bedensel deneyimler olduğunu belirten bu araştırmacılar, bedenün işleyişine göre anlam kazanan bazı temel kavramları YUKARI-AŞAĞI, İÇERİ-DIŞARI, ÖN-ARKA, AYDINLIK-KARANLIK, SICAK-SOĞUK, ERKEK-DİŞİ olarak belirlemişlerdir. Momiya (2010) da, bedenün, kavramların oluşmasında hatta dil ediniminin temelinde büyük görevler üstlendiğini belirterek, ÖN-ARKA kavramları için şunları söylemektedir: “Eğer insanoğlunun vücudu yuvarlağa yakın bir şekil olup, görme organı sırtta olsaydı, “ön” ve “arka” kavramının ayrımı büyük ihtimalle olmayacaktı”.

Bu açıklamalar ışığında, insan bedeninin dil oluşumunda önemli bir yere sahip olduğunu, dilin, insandan ve insan bedeninden ayrı tutulamayacağını söylemek yerinde olacaktır. Dilde yer alan beden sözcükleri ile oluşmuş ifadelerin çokluğu da bunun kanıtıdır.

2. *hara* Sözcüğünün Anlamı ve Bu Sözcükle Oluşmuş Deyimler

Aşağıda öncelikle *hara* sözcüğünün sözlük anlamlarına bakılacaktır. Daha sonra yukarıda belirtilen sözlüklerden taranmış toplam 60 deyim ele alınacaktır².

2.1. Sözlük Anlamlarına Göre *hara*

Daijirin (2006) adlı sözlüğe göre *hara* sözcüğünün anlamları aşağıdaki gibidir:

1.

1. a. Hayvan vücudunda gövdenin alt yarısı. Memelilerde göğüs boşluğu ile pelvis arasında kalan mide ve bağırsak gibi iç organları içine alan bölüm. Sırtın tersi, bedenün ön tarafı.

² Bu çalışmada 60 olarak belirlenen sayının kullanılan sözlüklere göre artış azalması mümkündür. Örneğin Agus (2002), çalışmasında *hara* sözcüğünü kapsayan toplam 99 ifade tespit etmiştir.

- b. Sindirim organı, gastrointestinal³.
- c. Anne rahmi. Ayrıca, annenin rahminden doğma.
2. Karında düşüncelerin ve ruhsal hareketlerin olduğu düşüncesinden hareketle
 - a. Kalpte düşünülenler. Niyet. Kalbin derini. Kalbin içi.
 - b. His. Duygu. Kötü niyet.
 - c. Enerji. Cesaret. Öfke. Anlayış.
3. Bir şeyin tam ortası, büyük ve geniş kısmı.
4. Bir şeyin ters ya da iç kısmı.
5. Dalganın en geniş kısmı.

2.

Sayma eki.

1. Balık yumurtalarını saymak için kullanılır.
2. Vazo, çaydanlık gibi gövdesi şişkin kapları saymak için kullanılır.

hara sözcüğünün yukarıdaki sözlük anlamları göz önünde bulundurulduğunda, 1 numaralı anlamların bilinen anlamlar olduğu görülmektedir. Ancak düşünceler, niyet, kalbin içi, öfke vs. gibi anlamlar dikkat çekicidir. Karnın bedeninin tam ortasında olması ve hem dış hem de iç tarafının olması 3, 4 ve 5 numaralı anlamlarını anlaşılır kılsa da sayma eki olarak kullanılması yine bu sözcüğün farklı bir özelliğidir.

2.2. *hara* Sözcüğü ile Oluşan Deyimler

Aşağıda *hara* sözcüğü ile oluşan deyimler ve anlamları tablo halinde verilmektedir:

Tablo 1: “*hara*” sözcüğü ile oluşan deyimler ve anlamları

No	Deyimler	Anlamları
1	<i>hara ga ieru</i> 腹が癒える	Öfkesi dinmek, kızgınlığı geçmek, yatışmak, sakinleşmek
2	<i>hara ga itamu</i> 腹が痛む	Masrafları üstlenmek, kendi cebinden ödemek
3	<i>hara ga iru</i> 腹が居る	Öfkesi dinmek, sakinleşmek
4	<i>hara ga ōkii</i> 腹が大きい	Küçük şeyleri dert edinmeyen, geniş yürekli

³ Mide ve bağırsak sistemine verilen isim.

5	hara ga kita 腹が来た	Acıkmak
6	hara ga kitayama 腹が北山	Acıkmak
7	hara ga kusaru 腹が腐る	Aşağılık ruhlu
8	hara ga kudaruru 腹が下る	İshal olmak
9	hara ga kimaru 腹が決まる	Kendinden emin olmak, kararlı olmak
10	hara ga kuroi 腹が黒い	Art niyetli, kötü kalpli
11	hara ga suwaru 腹が据わる	Sakin olmak, endişeden kurtulmak
12	hara ga tatsu 腹が立つ	Öfkelenmek, sinirlenmek
13	hara ga dekiru (1) 腹ができる	Karnı doymak, açlığını gidermek
14	hara ga dekiru (2) 腹ができる	Kendinden emin olmak, kendine güvenmektir
15	hara ga deru 腹が出る	Göbekli
16	hara ga nai (1) 腹がない	Cesareti olmayan, cesaretsiz
17	hara ga nai (2) 腹がない	Hoşgörüsü olmayan
18	hara ga nieru 腹が煮える	Öfkelenmek
19	hara ga nie kaeru 腹が煮え返る	Öfkelenmek
20	hara ga haru 腹が張る	Karnı doymak, açlığını gidermek, karnı şişmek, karnında şişkinlik olmak
21	hara ga fukureru (1) 腹が膨れる	Karnı doymak
22	hara ga fukureru (2) 腹が膨れる	Söylemek istediğini söyleyememek, içinde kalmak
23	hara ga futoi 腹が太い	Küçük şeyleri dert edinmeyen, geniş yürekli, olgun
24	hara ga yojireru 腹が擦れる	Çok gülmek
25	hara ni ichi motsu aru 腹に一物 (ある)	İçinde kötülük olmak, art niyetli olmak
26	hara ni osameru 腹に納める	Bildiği bir şeyi kimseye söylememek, sır olarak saklamak
27	hara ni ochiru 腹に落ちる	İkna olmak, tatmin olmak
28	hara ni suekaneru 腹に据えかねる	Öfkesine hakim olamamak, çok kızmak, tahammül edememek
29	hara ni motsu 腹に持つ	Kalbinde taşımak, kalbine kazımak, asla unutmamak
30	hara no kawa ga yojireru 腹の皮が擦れる	Çok gülmek
31	hara no suji o yoru 腹の筋を繕る	Çok gülmek
32	hara no mushi ga osamaranai 腹の虫が治まらない	Duyduğu kızgınlık uzun süre devam etmek, bir türlü sakinleşmemek
33	hara mo mi no uchi 腹も身の内	Karın da bedenin önemli bir parçası olduğundan beslenmeye dikkat edilmeli anlamına gelen bir ifade
34	hara o awasu 腹を合わす	Birlik olmak, gizlice anlaşmak
35	hara o itameru (1) 腹を痛める	Doğum yapmak

36	hara o itameru (2) 腹を痛める	Masrafları üstlenmek, kendi cebinden ödemek
37	hara o iyasu 腹を癒やす	Öfkesi dinmek, kızgınlığı geçmek
38	hara o eguru 腹を括る	Karşidakinin kalbinden geçenleri anlamaya çalışmak
39	hara o kakaeru 腹を抱える	Çok gülmek, gülmekten kırılmak, kahkahalarla gülmek
40	hara o katameru 腹を固める	Kesin kararını vermek
41	hara o kimeru 腹を決める	Kesin kararını vermek
42	hara o kiru (1) 腹を切る	Karnını keserek intihar etmek
43	hara o kiru (2) 腹を切る	Sorumluluk üstlenmek
44	hara o kiru (3) 腹を切る	Çok gülmek
45	hara o kukuru 腹を括る	Kendini her türlü sonuca hazırlamak, her şeyi göze alarak karar vermek
46	hara o kudasu 腹を下す	İshal olmak
47	hara o koshiraeru 腹を拵える	Karnını doyurmak, açlığını gidermek
48	hara o koyasu 腹を肥やす	Yolsuzluk yapmak, hoş olmayan yollardan maddi çıkar sağlamak
49	hara o saguru 腹を探る	Ne düşündüğünü anlamaya çalışmak, ağız aramak
50	hara o sueru (1) 腹を据える	Kesin karar vermek
51	hara o sueru (2) 腹を据える	Öfkesi dinmek
52	hara o tateru 腹を立てる	Kızmak, öfkelenmek
53	hara o mi sukasu 腹を見透かす	Karşidakinin gizlediği gerçek düşüncelerini, planlarını bilmek
54	hara o mi nuku 腹を見抜く	Karşidakinin gizlediği gerçek düşüncelerini, planlarını bilmek
55	hara o mirareru 腹を見られる	Kalbinden geçenlerin, gerçek duygu ve düşüncelerin başkası tarafından anlaşılması
56	hara o mesu 腹を召す	Karnını keserek intihar etmek
57	hara o yojiru 腹を括る	Çok gülmek
58	hara o yomu 腹を読む	Karşı tarafın gerçek düşüncelerini, kalbinden geçirdiklerini tahmin etmek
59	hara o yoru 腹を繕る	Çok gülmek
60	hara o waru 腹を割る	Gerçek düşünceleri gizlemeden olduğu gibi anlatmak

Yukarıda verilen deyimler anlamlarına göre sınıflandırıldığında, bu deyimleri belirli başlıklar altında toplamak mümkündür:

Açlık-tokluk, beslenme: hara ga kita (acıkmak), hara ga kitayama (acıkmak), hara ga dekiru (doymak), hara ga haru (doymak), hara ga fukureru (doymak), hara o kos-hiraeru (doymak), hara mo mi no uchi (beslenmeye dikkat)

Hastalık, doğum, intihar: hara o kударu (ishal olmak), hara o kudasu (ishal olmak), hara o itameru (doğum yapmak), hara o kiru (intihar etmek), hara o mesu (intihar etmek)

Fiziki özellik: hara ga deru (göbekli)

Gülmek: hara ga yojireru, hara no kawa ga yojireru, hara no suji o yoru, hara o kakaeru, hara o kiru, hara o yojiru, hara o yoru

Karakteristik özellikler: hara ga kusaru (aşağılık ruhlu), hara ga kuroi (art niyetli), hara ga suwaru (sakin), hara ga dekiru (kendine güvenen), hara ga nai (cesaret-siz), hara ga futoi (hoşgörülü), hara ni ichi motsu aru (art niyetli)

Öfkelenmek: hara ga tatsu, hara ga nieru, hara ga nie kaeru, hara ni suekaneru, hara no mushi ga osamaranai, hara o tateru

Öfkesi dinmek: Hara ga ieru, hara ga iru, hara o iyasu, hara o sueru

Kararlılık: hara ga kimaru, hara o katameru, hara o kimeru, hara o kukuru, hara o sueru

Bir olay karşısında duyulan rahatsızlık: hara ga itamu (masrafları üstlenmek), hara o itameru (masrafları üstlenmek), hara ga fukureru (söylemek istediğini söyleyememek)

Sır saklamak: hara ni osameru

Kalbine kazımak: hara ni motsu

Tatmin olmak: hara ni ochiru

Birlik olmak (olumsuz anlamda): hara o awasu

Yolsuzluk yapmak: hara o koyasu

Sorumluluk üstlenmek: hara o kiru

Gerçek düşünceler: hara o eguru, hara o saguru, hara o misukasu, hara o minuku, hara o mirareru, hara o yomu, hara o waru

Deyimler, bu başlıklar altında değerlendirildiğinde, Japoncada *hara* sözcüğünün kavramlaştırılma şekli daha net görülmektedir. İlk dört başlık altında yer alan deyimler, *hara* yani karın sözcüğünün temel anlamları ile doğrudan ilişkilidir. Açlık ve tokluğun hissedildiği yer karındır; bir annenin bebeğini taşıdığı yer karındır;

fazla kilo alındığında göbek yani karın büyür vs. Ancak diğer başlıklar altında toplanan deyimlere bakıldığında, *hara* sözcüğünün Japoncada daha geniş, daha derin anlamlar taşıdığı, karının düşünce, duygu ve karakter gibi soyut kavramların taşıyıcısı olarak kavramlaştırıldığı anlaşılmaktadır.

3. *karın* Sözcüğünün Anlamı ve Bu Sözcükle Oluşmuş Deyimler

Bu bölüme kadar Japoncada *hara* sözcüğünün ne anlama geldiği, bu sözcük ile oluşan deyimler ve anlamları ve dolayısıyla Japoncada *hara* sözcüğünün kavramlaştırılma şekli görüldü. Bu bölümden itibaren bu durumun Türkçede nasıl olduğunu görmek için aşağıda öncelikle *karın* sözcüğünün sözlük anlamlarına ve sonrasında karın sözcüğü ile oluşmuş 18 deyime bakılacaktır.

3.1. Sözlük Anlamlarına Göre *karın*

TDK Büyük Türkçe Sözlük'e göre *karın* sözcüğünün anlamları aşağıdaki gibidir:

1. İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi: *Şuursuz bir acele ile mahmuzlarını atının karnına vurdu.* -Ö. Seyfettin.
2. Döl yatağı: *Fakat karnındaki çocuk da bu insanüstü erkeğin bir parçasıydı.* -H. E. Adıvar.
3. Bazı şeylerde şiş ve içi boş bölüm: *Geminin karnı. Şişenin karnı.*
4. Mide: *Karnım aç, elim ayağım donmuş gibi.* -H. E. Adıvar.
5. *mec.* İç, gönül, akıl, kafa: *Ben senin karnındakini ne bileyim?*
6. *mec.* Ahlaki açıdan kabul edilemeyen şeyleri kabullenme.
7. *fiz.* Gelen ve yansımış dalgaların girişimiyle oluşan duraklı dalgalarda en büyük genlikte titreşen noktalar.

Yukarıdaki anlamlara bakıldığında, 1, 2 ve 4 numaralı anlamlar *karın* sözcüğünün temel anlamlarını oluşturmakla birlikte herkes tarafından bilinen ve kabul gören anlamlardır. Bu yönüyle Japonca ile de benzerlik göstermektedir. 3 numaralı anlam da karının bedendeki konumu ve şekli ile ilişkilidir ve yine Japonca ile benzerdir. 5 ve 6 numaralı anlamlar, yine Japonca ile benzer şekilde düşünce, duygu ve ahlaki değerler gibi soyut kavramların kabı durumundadır. 7 numaralı anlam ise Japonca ile farklı olarak bir terim olarak kullanılmaktadır. Ancak bu anlamın da karın sözcüğünün temel anlamı ile tamamen bağlantısız olmadığı düşünölmektedir.

3.2. *karın* Sözcüğü ile Oluşan Deyimler

Aşağıda *karın* sözcüğü ile oluşan deyimler ve anlamları tablo halinde verilmektedir:

Tablo 2: “*karın*” sözcüğü ile oluşan deyimler ve anlamları

No	Deyimler	Anlamları
1	karın ağrısı	Can sıkıcı şey veya kimse
2	karın doyurmak (1)	geçinmek: <i>Yoğurtçuda çalışanlar bu türlü karın doyuranları çok görmüşlerdi.</i> -N. Cumalı.
3	karın doyurmak (2)	yararı olmak: <i>Fakat öpüşmek, sevişmek karın doyurmuyor.</i> -Ö. Seyfettin.
4	karnı bol olmak	Hiçbir şeye aldırılmamak, hiçbir şeyi kendisine keder etmemek
5	karnı burnunda	gebeliğin son döneminde bulunan, gebeliği çok ilerlemiş
6	karnı büyümek	hamile kalmak: <i>Felaket bununla bitmemiş, üç ay sonra karnı büyümeye başlamış.</i> -H. E. Adıvar.
7	karnı geniş	Hiçbir şeyi dert etmeyen, gamsız
8	Karnı karış karış yağ bağlamak	Büyük bir hoşnutluk duymak
9	karnı gitmek ⁴	Büyük aptesini sık sık sulu olarak yapmak
10	karnı karnına geçmiş	Açlığından ya da zayıflığından karın yuvarlağı içeri çökmüş
11	karnı tok gözü aç	Açgözlü, azla yetinmeyen
12	karnı tok sırtı pek	Geçim sıkıntısı olmayan, rahatı yerinde
13	karnı zil çalmak	Çok acıkmış olmak
14	karnım tok (bu sözlere)	Bu tür sözleri dinlemeye gerek duymam
15	karnından konuşmak (söylemek) (1)	İşitilemeyecek kadar alçak sesle söylemek
16	karnından konuşmak (söylemek) (2)	Uydurarak söylemek
17	karnını doldurmak (1)	Çok yemek yemek
18	karnını doldurmak (2)	Gebe kalmak (argo)

4 Karnı sürmek, içi sürmek (bkz. Aksoy, 1988: 912)

Yukarıdaki deyimler anlamlarına göre sınıflandırıldığında, bunları aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür:

Açlık-tokluk: karnı karnına geçmiş, karnı zil çalmak, karnını doldurmak

Hastalık-hamilelik: karnı gitmek (ishal olmak), karnı burnunda, karnı büyümek, karnını doldurmak

Karakteristik özellikler: karnı bol olmak, karnı geniş, karnı tok gözü aç

Can sıkıcı durum-kimse: karın ağrısı

Geçinmek: karın doyurmak, karnı tok sırtı pek

Fayda: karın doyurmak

Hosnut olmak: karnı karış karış yağ bağlamak

Gereksiz şeyler dinlememek: karnım tok (bu sözlere)

Kısık sesle söylemek: karnından konuşmak

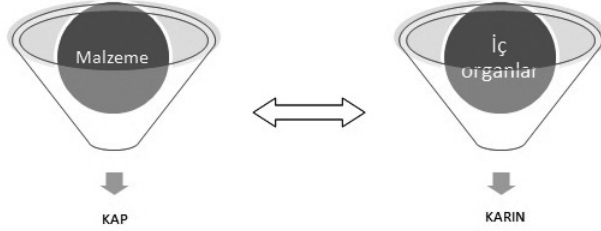
Uydurarak söylemek: karnından konuşmak

karın denildiğinde ilk akla gelen şeyin açlık ve tokluk olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu düşünceyi “acıkmak” ve “doymak” anlamlarına gelen deyimlerin varlığı desteklemektedir. İshal durumunda rahatsızlık hissi duyulan yer ve annenin bebeğini taşıdığı yer de karındır. Dolayısı ile ilk 2 başlık altında toplanan deyimler karın sözcüğünün temel anlamları ile doğrudan ilişkilidir. Bunlar dışında, karın tokluğu ile benzerlik kurularak farklı durumları dile getirmek için kullanılan deyim sayısı da az değildir: karın doyurmak, karnı tok sırtı pek, karnım tok (bu sözlere) vs. gibi. Ayrıca, “karnından konuşmak” deyiminde olduğu gibi karnın bedendeki konumundan hareketle de bazı deyimlerin anlam kazandığı görülmektedir.

4. *hara* ve *karın* Sözcüklerinin Kavramlaştırılması

Her iki dil açısından düşünüldüğünde, *hara* yani *karın* her şeyden önce bedenin bir bölümüdür. Hem görünen bir dış kısma, hem de görünmeyen bir iç kısma sahiptir. Karnın içinde iç organların yer alması ona tıpkı bir KAP özelliği yüklemektedir. Bir kabın içerisinde çeşitli malzemeler vardır; karnın içinde ise iç organlar bulunmaktadır. Dolayısı ile KAP ve KARIN arasında bir şeyleri içinde barındırma noktasında bir benzerlik mevcuttur. Bu durumu aşağıdaki şekil ile göstermek mümkündür:

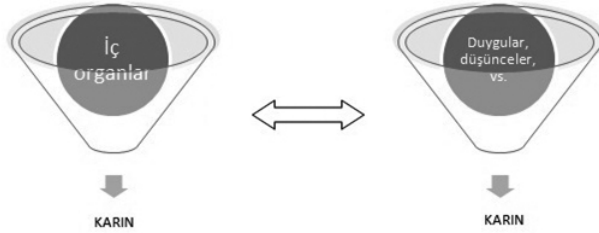
Şekil 1: Kap ve Karın Arasındaki Benzerlik

Karın bu temel özelliği *karın* sözcüğü ile oluşan çoğu deyim ve ifadenin ortaya çıkmasında etkindir. Karın, mideyi, bağırsakları, anne rahmini içine aldığından bu organlarla ilgili deyimlerin varlığı da şaşırtıcı değildir.

Diğer taraftan karının KAP olarak kavramlaştırılması, tıpkı iç organların karında yer alması gibi, bir takım duygu, düşünce ve karakteristik özelliklerin karında bulunduğunu işaret eden deyim ve ifadelerin temelinde yer almaktadır. Bunu da bir şekil ile göstermek gerekirse o da aşağıdaki gibidir:

Şekil 2: Karın içindekiler

Yukarıdaki açıklama ve şekillerden anlaşıldığı gibi karın hem Japoncada hem de Türkçede KAP olarak kavramlaştırılmaktadır. Her iki kültürde de açlık-tokluk gibi fiziksel bir takım durumların hissedildiği yer olan karın, duygu, düşünce gibi soyut kavramların da taşıyıcısıdır.

5. *hara* ve *karın* Sözcükleri ile Oluşan Deyimlerde Benzerlik ve Farklılıklar

Buraya kadar Japonca ve Türkçede *hara* ve *karın* sözcüklerinin ne anlamlar taşıdığı, her iki dilde bu sözcüklerle oluşan deyimler ele alınmaktadır. Sözlük anlamları göz önünde bulundurulduğunda, *hara* ve *karın* sözcüklerinin oluşturduğu anlamsal çerçevenin hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. *hara* yani *karın* iki dilde de,

iç organları, anne rahmini, içine alan bedenin geniş bir bölümüdür. Duygu, düşünce ve karakteristik özellikler gibi soyut kavramların ev sahipliğini üstlenmeleri açısından da her iki dilde benzer anlama sahiptirler. Ancak aşağıda da görüleceği gibi böyle anlamlara gelen deyim sayısı Japoncada daha fazladır. Japoncada *haranın* sayma eki olarak kullanılması ile Türkçede *karnın* sözcüğünün bir fizik terimi olarak kullanılması ise iki dilde farklılık göstermektedir.

Aşağıda Japonca ve Türkçede benzer ve farklı anlamlara gelen deyimler bir arada ele alınmaktadır.

5.1. Benzer Deyimler

Japoncada ve Türkçede *hara* ve *karnın* sözcükleri ile oluşan deyimler anlamsal açıdan birbirleri ile karşılaştırıldığında benzer anlama gelen deyimlerin varlığı tespit edilmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

Acıkmak anlamına gelen deyimler:

Japonca: hara gak kita , hara ga kitayama

Türkçe: karnı karnına geçmiş, karnı zil çalmak

Doymak anlamına gelen deyimler:

Japonca: hara ga dekuru, hara ga haru, hara ga fukureru, hara o koshiraeru

Türkçe: karnını doldurmak⁵

İşhal olmak anlamına gelen deyimler:

Japonca: hara o kударu, hara o kudasu

Türkçe: karnı gitmek

Rahatsızlık duyulan bir durumu ifade etmek için kullanılan deyimler:

Japonca: hara ga itamu (masrafları üstlenmek), hara o itameru (masrafları üstlenmek)

Türkçe: karnı ağrısı

Bu iki deyim sözdizimsel açıdan da benzerlik göstermektedir. Japoncadaki *hara ga itamu* “karnı ağrımak”, *hara o itameru* ise “karnını ağrıtılmak” şeklinde doğrudan Türkçeye evrilebilir. Her iki dilde de karnı ağrısının verdiği rahatsızlık ile istenmeyen bir durum, olay ve kişi karşısında duyulan rahatsızlık arasında benzerlik kurulmaktadır.

⁵ Bu deyim “ok yemek yemek” anlamına gelse de çok yemenin sonucunda doyma gerçekleşeceği için, bu başlık altında değerlendirilebileceği dşnlmektedir.

5.2. Farklı Deyimler

hara ve *karın* sözcükleri sözlük anlamları temel alınarak karşılaştırıldığında benzer yönlerinin çok olduğu; ancak deyimler ve anlamları açısından karşılaştırıldıklarında iki dil arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bunda Japoncada *hara* sözcüğü ile oluşan deyimlerin çok olmasının da etkisi olduğu düşünülebilir. Ayrıca Türkçe *karın* sözcüğünün anlamları içerisinde “iç, gönül, akıl, kafa” olmasına rağmen, Türkçede bu anlamla örtüşen bir deyim varlığı taranan sözlükler içerisinde tespit edilmemiştir. Yine her iki dilde de *hara* ve *karın* sözcükleri ile oluşan deyimler içerisinde bir insanın karakterini işaret eden deyimler olsa da, bunlar içerisinde aynı anlama gelen deyim bulunamamıştır.

Yukarıda, benzerlik gösteren deyimler sayıca pek fazla olmadığından tek tek sıralanmıştır. Ancak farklılık gösteren deyimler fazla olduğundan, çalışmanın üst kısımlarında da bunlar bir bir ele alındığından ve burada bir tekrar olmasını önlemek için iki dilde farklılık gösteren deyimler aşağıda sadece başlıklar altında verilmektedir:

Japonca:

Beslenmeye dikkat anlamına gelen deyim, doğum yapmak anlamına gelen deyim, intihar etmek anlamına gelen deyimler, göbekli anlamına gelen deyim, çok gülmek anlamına gelen deyimler, aşağılık ruhlu-art niyetli anlamına gelen deyimler, sakin, kendine güvenen, cesaretsiz ve hoşgörülü anlamlarına gelen deyimler, öfkelenmek ve öfkesi geçmek anlamına gelen deyimler, kararlılığı belirten deyimler, söylemek istediğini söyleyememek anlamına gelen deyim, sır saklamak, kalbine kazımak, tatmin olmak anlamlarına gelen deyimler, birinin aleyhinde birlik olmak, yolsuzluk yapmak anlamlarına gelen deyimler, sorumluluk üstlenmek anlamına gelen deyim, gerçek düşüncelerin karında olduğunu ifade eden deyimler

Türkçe:

Hamile olmak anlamlarına gelen deyimler, gamsız olmak anlamına gelen deyimler, aç gözlü olmak anlamına gelen deyim, geçimini sağlamak anlamına gelen deyimler, fayda sağlamak anlamına gelen deyim, hoşnut olmak anlamına gelen deyim, daha fazla bir şey dinlemek istememek anlamına gelen deyim, kısık sesle söylemek anlamına gelen deyim, uydurarak konuşmak anlamına gelen deyim

SONUÇ

Sözlük anlamları açısından düşünöldüğünde, Japonca *hara* ve Türkçe *karın* sözcükleri bedenin aynı bölümünü işaret etmektedir ve sahip oldukları anlamsal çerçeve de birkaç farklılık dışında birbirine oldukça yakındır. Ancak deyimler açısından değerlendirildiğinde, her iki dilde de “acıkmak”, “doymak” gibi bazı fiziksel durumları ifade eden ortak deyimler olsa da, Japonca *hara* sözcüğünün daha geniş ve daha derin bir kavramsal çerçeveye sahip olduğu görölmektedir. Örneğın Japoncada “öfkelenmek” ya da “öfkesi dinmek” anlamlarına gelen deyimlerin ve de “gerçek düşüncelerin bulunduğu yer” ile ilgili deyimlerin *hara* sözcüğü ile oluşan deyimlerle ifade edilmesi, Japonca *hara* sözcüğünün sahip olduğu kavramsal çerçevenin genişliğinin bir göstergesidir denebilir. Dolayısıyla, ele alınan sözcük bedenin aynı organı ya da aynı bölümü de olsa, kavramlaştırılmadaki farklılıktan dolayı, ifade edilen şeyin kültürden kültüre değışebileceğı görölmektedir. Bu da beden sözcükleri ile oluşan ifadelerin bir kültürü anlamak için ne derece önemli olduğunun bir kanıtıdır.

KAYNAKÇA

- Agus, S. S. (2002). 身体語彙慣用句の日本語・インドネシア語対照研究：日本語教育に資するために *Shintai Goi Kanyōku no Nihongo-Indoneshiago Taishō Kenkyū: Nihongo Kyōiku ni Shisuru Tame ni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Nagoya University.Nagoya.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought*. Basic Books.
- Momiyama, Y. (2010). 認知言語学入門 *Ninchi gengogaku Nyūmon*. Tokyo: Kenkyūsha.
- Tsuji, Y. (2013). 認知言語学キーワード辞典 *Ninchigengogaku Kiiwādo Jiten*. Japan: Kenkyūsha.
- Yamanashi, M. (2004). 言葉の認知空間 *Kotoba no Ninchi Kūkan*. Japan: Kaitakusha.

Sözlükler

- Aksoy, Ö. A. (1988). *Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Aydoğan, R. (1997). *Açıklamalı – Örneklı Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Evrensel İletişim Yayınları.
- Emir, S. (1974). *Örnekleriyle Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Emir Yayınları.
- Gakken Jiten Henshū-bu. (2007). 用例でわかる慣用句辞典 *Yōrei de Wakaru Kanyōku Jiten*. Japan: Gakken.
- Matsumura, A. (2006). 大辞林 第三版 *Daijirin Daisanpan*. Tōkyō: Sanseidō.

- Sanseidō Henshūsho (ed.). (2010). 故事ことわざ・慣用句辞典 *Koji Kotowaza – Kanyōku Jiten*. Tōkyō: Sanseidō.
- Sevim, O. (2005). *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Shinmura, I. (2008). 広辞苑 第六版 *Kōjien Dairokuhan*. Japan: Iwanami Shoten.
- TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri
- TDK Büyük Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts
- Yonekawa, A., Ōtani, I. (2005). 日本語慣用句辞典 *Nihongo Kanyōku Jiten*. Japan: Tōkyōdō.